

EVIE EN EVIEVELD: GEWAS EN STRAATNAAM

door Ad Otten

Op 19 mei 1983 werden bij besluit van de Gemertse gemeenteraad de straatnamen Bogerd, Kouter, Ripskant, Wetering, Imhof, Misse, Schaarhout, Vlasakker en Evieveld vastgesteld. Als uitgangspunt voor de straatnaamgeving in Plan-Paashoef had men vooraf gekozen voor namen die landschappelijke kenmerken of de vroegere agrarische bestemming van het plangebied tot uitdrukking zouden brengen. De genoemde namen zijn inmiddels ingeburgerd. Gemeengoed zijn intussen ook geworden de meer eigentijdse synoniemen voor het oud-nederlandse imhof(=bijenhof), misse (=boerenerf), en schaarhout (=hakhout). Evieveld echter levert nog steeds hoofdbrekers op. Wat is evie?

Wel, in het eerste kwart van deze eeuw was het in het plangebied Paashoef een nog veel verbouwd graangewas en bij de wat oudere boeren is het als zodanig ook bekend gebleven. De burger van nu gaat echter niet daar te rade want die raadpleegt de Dikke-Van-Dale, De Winkler Prins of de Oosthoek, waar men tevergeefs zoekt naar een antwoord. Een antwoord vindt men wel in de vorig jaar verschenen geschiedschrijving "Gemengd Landbouwbedrijf op de zandgronden in Noord-Brabant 1800-1885". Daar kon men niet om de evie heen. We citeren daaruit het volgende (1):

"Haver is na boekweit het voornaamste zomergraan op de zandgronden. Doch er zijn twee soorten haver: de zgn. gewone haver en de zgn. lichte haver; de laatste wordt evie, eve of evene genoemd. Beide leveren een uitstekend voeder voor de paarden (die zeker in de drukke tijden hun haver wél verdienen) en goed stro voor het vee. De gewone haver vraagt een redelijk goede grond en een flinke bemesting. Zeker wanneer in de haver klaver wordt gezaaid. Maar op de schrale gronden gedijt deze haver slecht; de evie - welke kleinere korrels heeft - doet het daar beter. Daarom treft men

de evie vooral aan in de zuidelijke zandstreken met haar hogere, lichtere gronden en wel met name in Kempenland." Het hierboven geciteerde slaat op de toestand in het midden van de vorige eeuw. Verwezen wordt bovendien naar een historisch-statistische beschrijving van het Departement Brabant in de Franse tijd, die verscheen in het jaar 1807. Daar werd bij vele plaatsen van de Meierij vermeldt dat de haver en de evie behoorden tot de belangrijkste gewassen (2).

Behalve in geschiedkundige werken treft men "evie" natuurlijk ook aan in de wat oudere woordenboeken van de Nederlandse taal. Zo lezen we in een exemplaar uit 1916 dat het woord evie (of evene) ontleend is aan het latijnse avena (3). Geschreven wordt over schrale haver of zandhaver, die veel wordt aangekweekt op de vruchtbare (4) zandgronden in Noord-Brabant. Curieus is verder de vermelding van het gezegde:

"Tis stil weer, 't is goed voor evie te zaaien", een zegswijze als het gesprek stokt. De verklaring ligt voor het oprapen. De fijne korrel en het lage soortelijk gewicht van het eviezaad vroegen om windstilte wilde men de evie gelijkmatig kunnen zaaien.

De derde bron die men kan aanboren om wat meer te weten te komen over de verbouw van evie hier ter plaatse is, zoals al gezegd, de wat oudere autochtone boer. Na het raadplegen van Dr. Knuttels werk, het Nederlandsch Woordenboek der Nederlandsche Taal, ben ik daarom op goed geluk naar mijn enige jaren geleden gepensioneerde buurman gestapt:

"Jao, jao, eevie, dè wôrde hiejr zat ferbaowt, vûral op d'n Hôgge Krânnenbraoke èn op de Bèrglôrre, dè weet 'k fan hooë zêgge, van ons vâdder èn ons moedder. 't Waor 'n sôrt lichten haover èn die wôrde ôk op dezêllevde meniejr gedôrst. Mâr 't ha zô veul kaf - 't waž aajgelek niks as kaf - dè 't ôk wêl ongedôrst as fûjr ân de peërt èn 't jongk fae wôrde gevîvve."

Van dezelfde zegsman kreeg ik nog de volgende informatie: Na 1930 heeft hij hier geen evie meer gezien. Onder meer door het gebruik van kunstmest kon op de sterk verbeterde gronden de zgn. zwarte haver worden geteelt, terwijl nog weer later, in de veertiger jaren, men overschakelde op witte haver en vervolgens gerst die successievelijk nog weer meer eisen aan

Brabantse boer aan het maaien met zicht en pikhaak.
(tekening van Vincent van Gogh uit de Collectie van
het Rijksmuseum te Amsterdam)

de grond stelden.

Vijftig jaar na het verdwijnen van de evie als cultuurgewas op de Brabantse zandgronden bleek dit gewas bijna vergeten. Met de invoering van de straatnaam Evieveld - een unicum in het Nederlandse straatnamenbestand - weet men zich, althans in de gemeente Gemert, dit oude gewas weer te herinneren.

NOTEN:

- (1) A.H. Crijns en F.W.J. Kriellaars, Het gemengde landbouwbedrijf op de zandgronden in Noord-Brabant 1800-1885, Bijdr. tot de Geschiedenis van het Zuiden van Ned., Dl. 72, 1987, p. 56,59.
- (2) S. v.d. Graaff, Historisch-statistische Beschrijving van het Koninkrijk Holland, I: Departement Brabant, 1807.
- (3) J.A.M. Knuttel, Woordenboek der Nederlandsche Taal, derde deel, 1916.
- (4) Vruchtbare zandgrond betekent hier allerm minst vruchtbare grond, maar eerder het tegenovergestelde, gemeten naar hedendaagse maatstaven.

Met dank aan buurman Jac Wassenberg.